

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การปฏิรูปการศึกษามีความมุ่งหมายที่จัดการศึกษา เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบ เป็นคนดีมีความสามารถ และมีความสุข การดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีพลังและมีประสิทธิภาพ จำเป็นที่จะต้องกระจายอำนาจและให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 และเป็นไปตามหลักการของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งให้มีการจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการจัดการศึกษาของไทย มีเอกภาพเชิงนโยบาย และมีความหลากหลายในทางปฏิบัติมีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาดังบทบัญญัติในมาตรา 39 กำหนดให้กระทรวงศึกษาธิการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา ทั้งด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง

ในการจัดการศึกษานั้น เพียงใจ เรืองฤทธิ์ (2550, หน้า 2) ได้กล่าวว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาและพัฒนาคุณภาพประชากรของประเทศคือ สถานศึกษาซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีอายุในเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติและตามนโยบายของรัฐ โดยเป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติที่สามารถทำให้ นโยบายของรัฐบาลเห็นผล การปฏิบัติที่เป็นจริงเกิดขึ้น และมีหน่วยงานระดับสูงกว่าสถานศึกษารับผิดชอบร่วมกัน ทั้งในระดับกรม หรือระดับเขตพื้นที่การศึกษาถึงแม้จะมีหน่วยงานหลายระดับรับผิดชอบร่วมกันในการจัดการศึกษา แต่สถานศึกษาถือว่าเป็นหน่วยงานสำคัญยิ่งเพราะเป็นหน่วยงานปฏิบัติการ ผลของการจัดการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษาผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญและมีส่วนรับผิดชอบอย่างใกล้ชิดต่อการจัดการศึกษาที่จะทำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาที่ขึ้นอยู่กับผู้บริหารเป็นสำคัญ และเมื่อการศึกษาของไทยได้มีการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันซึ่งมีความสำคัญก็คือการปฏิรูปการศึกษาเช่นกันดังที่ รุ่งแก้วแดง (2541, หน้า 224) กล่าวว่าการศึกษาในอดีตได้เน้นการปรับปรุงหน่วยงานระดับสูงที่มีอำนาจเหนือกว่าสถานศึกษาซึ่งมีผลต่อการปฏิบัติการของครูและการเรียนการสอนน้อยมาก ถ้าต้องการปรับปรุงคุณภาพของนักเรียนให้ดีขึ้น จุดที่ต้องปฏิวัติก็คือ สถานศึกษา การปฏิวัติในระดับสถานศึกษาเท่านั้นที่จะทำให้การพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนของคนทั้งประเทศ

ประสบความสำเร็จ จากที่ได้กล่าวมาแล้วจะเห็นว่า สถานศึกษาเป็นหน่วยงานที่มีความสำคัญยิ่งต่อการจัดการศึกษาทุกระดับ หากจะพัฒนาคุณภาพของเยาวชนจะต้องพัฒนาหรือปฏิรูปการบริหารสถานศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษา

โรงเรียนหรือสถานศึกษาจึงมีอำนาจหน้าที่ และความรับผิดชอบการบริหารงานด้านการบริหารทั่วไป วิชาการ บริหารงานบุคคล และงบประมาณ เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ด้านการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติในขณะเดียวกันต้องให้เกิดผลสัมฤทธิ์สอดคล้องกับบริบทของชุมชนที่สถานศึกษาตั้งอยู่ โดยสถานศึกษาแต่ละแห่งต้องกำหนดเป้าหมายของตนเองในการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และคนมีความสุข ณ ระดับใดระดับหนึ่ง ซึ่งสอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนและชุมชน ความดี ความเก่ง และความสุขของผู้เรียนในแต่ละพื้นที่ภูมิศาสตร์ที่สถานศึกษาตั้งอยู่อาจแตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และความคาดหวังของผู้ปกครองเกี่ยวกับการศึกษา ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องและรับผิดชอบของสถานศึกษาซึ่งได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรทางการศึกษาและกรรมการสถานศึกษาจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบริบทของชุมชนและบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทชุมชนทั้งบริบททางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงาน และสิ่งแวดล้อม การบริหารจัดการให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว สถานศึกษาจึงต้องใช้วิธีการบริหารจัดการโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (School – Based Management = SBM) การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานเป็นกลยุทธ์ทางการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่จะทำให้รูปแบบนวัตกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษาสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในการพัฒนาให้ทุกคนในสถานศึกษาและผู้เกี่ยวข้องเป็นบุคลากรแห่งการเรียนรู้ทำให้สถานศึกษาและชุมชนเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ (กรมสามัญศึกษา, 2545, หน้า 11) โดยสถานศึกษาบริหารจัดการเป็นไปตามความต้องการของสถานศึกษา ให้การบริหารแบบมีส่วนร่วมในรูปของคณะกรรมการสถานศึกษาในการใช้อำนาจความรับผิดชอบในการตัดสินใจ ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ดำเนินการแก้ไขปัญหาและจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพในการเรียนรู้ของนักเรียนทุกคนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างไรก็ตามการบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานไม่ได้มีสูตรสำเร็จหรือรูปแบบกระบวนการบริหารที่สำเร็จรูปแต่ขึ้นอยู่กับความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาโดยตรงด้วยการเรียนรู้ลงมือทำ ปรับปรุง พัฒนาอย่างต่อเนื่องจนเป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับสถานศึกษาเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2550, หน้า 13-14)

การบริหารแบบมีส่วนร่วมนั้นมีมาตั้งแต่อดีต มนุษย์รวมตัวกันเพื่อร่วมกันคิด วางแผนที่จะสู้กับธรรมชาติ การทำกิจกรรมใดก็ตามหากทำตามลำพังแล้วก็ยากที่จะประสบผลสำเร็จการมีส่วนร่วมเป็นความเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ของบุคคลที่มีต่อกิจกรรมของกลุ่มเป็นดัง

กระตุ้นให้ทำงานสำเร็จได้ตามเป้าหมายเพราะการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับการเข้าไปเกี่ยวข้อง (Involvement) การช่วยเหลือและการทำประโยชน์ (Contribution) และการรับผิดชอบ (Responsibility) ดังนั้นประสิทธิผลขององค์กรขึ้นอยู่กับความร่วมมือที่จะผลักดันให้ภารกิจบรรลุเป้าหมาย ดังนั้นผู้บริหารควรให้ผู้ปฏิบัติงานมีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมองค์กรและมีความเชื่อในสมมติฐานที่ว่าฝ่ายปฏิบัติงานมีถ้ามีโอกาสเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมากเท่าไรก็ยิ่งมีความเข้าใจในปัญหาขององค์กรและบทบาทของฝ่ายบริหารมากขึ้นเท่านั้นซึ่งจะเป็นผลให้เกิดความร่วมมือร่วมใจและจะกระตุ้นให้ภารกิจบรรลุเป้าหมายในทางตรงกันข้ามทั้งสองฝ่ายมีความคิดเห็นไม่ตรงกันก็อาจจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานแยกตัวออกจากองค์กรทั้งนี้เพราะเขาไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรับผิดชอบหรือการตัดสินใจ อีกทั้งอาจมองว่าผู้บริหารไม่เห็นคุณค่าของพวกตน อาจแสดงออกในรูปของความเย็นชา ไม่เอาใจใส่ สิ่งเหล่านี้ไม่เป็นที่พึงประสงค์ขององค์กรอย่างแน่นอน (เสริมศักดิ์ วิชาลาภรณ์, 2550, หน้า 182) ดังนั้นควรเปิดโอกาสให้ครูมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา ด้านการบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ซึ่งผลการวิจัยพบว่าครูมีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษาอยู่ในระดับปานกลางให้มากขึ้น ซึ่งในด้านบริหารงบประมาณ ได้แก่ การวางแผนและแผนการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ด้านการบริหารบุคคล ได้แก่ การวางแผนป้องกันการกระทำผิดวินัยของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่ การวางแผนการพัฒนาระบบเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศให้ทันสมัยและการวางแผนส่งเสริมกิจกรรมนักเรียนของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ภายใต้การปฏิบัติงานของผู้บริหารที่ถือว่าเป็นกลไกสำคัญของความสำเร็จในการทำงาน และกระตุ้นให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการทำงานอย่างเต็มความสามารถ (Siebert, 1999, p. 17 อ้างถึงใน หัสนา แสงศักดิ์, 2549, หน้า 37)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1 มุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาได้มีการจัดการศึกษาไปสู่เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด โดยมีการกำกับ ติดตาม ประเมินผล และรายงานให้เป็นไปตามนโยบายที่โรงเรียนเป็นฐานและการบริหารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้ประชากรในวัยเรียนได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเสมอภาคและทั่วถึง มีคุณภาพมาตรฐานโดยบริหารจัดการครอบคลุมในท้องที่ 4 อำเภอ ประกอบด้วยอำเภอเมืองระยอง อำเภอปลวกแดง อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอบ้านค่าย และอำเภอบ้านฉาง ได้ดำเนินการจัดการศึกษาดังแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และ มัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีโรงเรียนในความรับผิดชอบ จำนวน 145 แห่ง ประกอบด้วย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 117 แห่ง และโรงเรียนเอกชนจำนวน 28 แห่งรวมทั้งสิ้น 145 แห่ง (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยะของ เขต 1, 2556) ในช่วงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและกระบวนการบริหารจัดการ

การศึกษา การกำหนดความเป็นนิติบุคคลของสถานศึกษาที่เป็นเรื่องใหม่ที่จะต้องดำเนินการในหลาย ๆ เรื่องภายใต้กรอบกฎหมาย ระเบียบ ประกาศ คำสั่งและนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 ได้กำหนดแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อเป็นกรอบการดำเนินงานการจัดการศึกษาโดยมีกลยุทธ์และจุดเน้นด้านการเสริมสร้างประสิทธิภาพการบริหารและจัดการศึกษาที่ต้องการพัฒนาความเข้มแข็งของสถานศึกษาในด้านประสิทธิภาพการบริหารจัดการองค์กร การมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รวมทั้งการส่งเสริมการบริหารโดยมีสถานศึกษาเป็นฐาน อย่างไรก็ตามจากการดำเนินงานที่ผ่านมาพบว่าบุคลากรครูส่วนใหญ่ยังขาดการมีส่วนร่วม ขาดการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินงาน ร่วมรับผลที่เกิดขึ้น และจากรายงานการประชุมครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 ในอำเภอนิคมน้ำจันทระของ ประจำปีการศึกษา 2554 พบว่าในการบริหารงาน 4 ฝ่ายของโรงเรียนไม่ไปในทิศทางเดียวกัน ขาดการมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ในการทำงานในด้านการบริหารงานวิชาการนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ ซึ่งน่าจะจะมีการพัฒนาได้มากกว่านี้ นอกจากนี้ยังมีปัญหาในด้านครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการบริหารโรงเรียน ครูไม่มีส่วนร่วมในการกำหนดหน้าที่ และการมอบหมายงานที่ตรงกับความรู้ความสามารถ ครูไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ของโรงเรียนและครูไม่มีส่วนร่วมในการติดต่อสื่อสารขาดความชัดเจนในการปฏิบัติงาน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1, 2556)

จากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารพร้อมทั้งให้ข้อเสนอแนะแก่โรงเรียนในการปฏิบัติงานร่วมกัน และเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรในสถานศึกษาได้มีส่วนร่วมในการบริหารงานด้านต่างๆอย่างเต็มศักยภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหาร โรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจันทระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1
2. เพื่อเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครูในการบริหาร โรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจันทระ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระของ เขต 1 จำแนกตาม เพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดโรงเรียน

คำถามของการวิจัย

1. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 อยู่ในระดับใด
2. การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 จำแนกตามเพศ ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของโรงเรียนแตกต่างกันหรือไม่

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ทำให้ทราบการมีส่วนร่วมในการบริหารวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ของครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
2. เพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับนำไปวางแผน ปรับปรุง และพัฒนาการบริหารงานแบบมีส่วนร่วมของครูอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1
3. ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องอื่น ๆ สามารถนำข้อมูลสารสนเทศที่ได้ไปกำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้เกิดประโยชน์มากยิ่งขึ้น
4. เป็นประโยชน์ในการวิจัยและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของครู

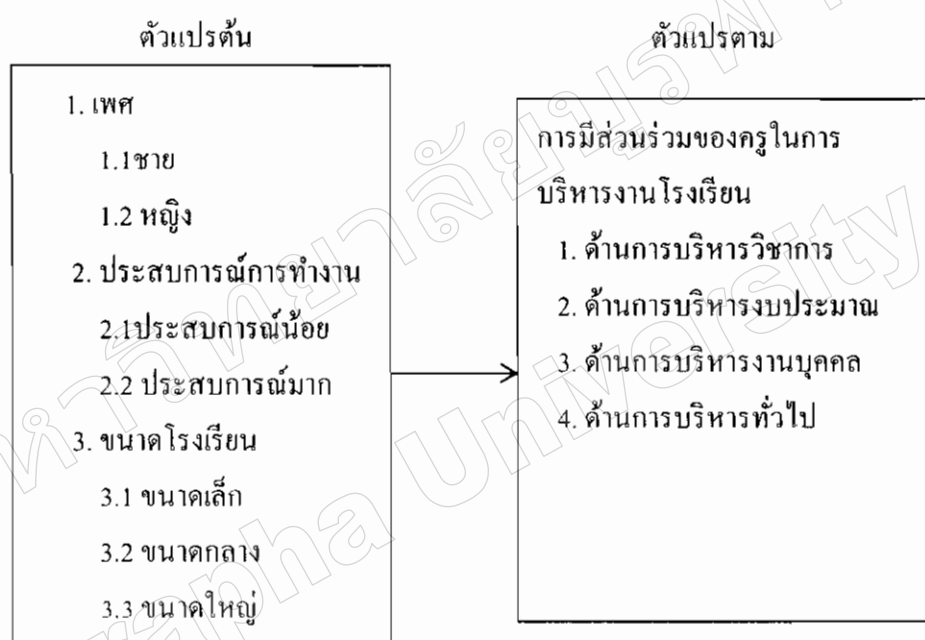
สมมติฐานการวิจัย

1. ครูที่มีเพศต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 แตกต่างกัน
2. ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงาน ต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 แตกต่างกัน
3. ครูที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 แตกต่างกัน

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสงขลาสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 1 โดยผู้วิจัยได้อาศัยการบริหารงานตาม

ขอบข่ายการบริหารสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งแบ่งงานบริหารโรงเรียน 4 ด้าน คือ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของ เสริมศักดิ์ ไรยสุวรรณ (2549, บทคัดย่อ) ประพัฒน์ กังวานพนิชย์ (2550, บทคัดย่อ) และ ทวีท ระโหฐาน (2552, บทคัดย่อ) ศึกษาตัวแปรต้น เพศ ของครู ประสพการณ์ และขนาดโรงเรียน นำมาเป็นตัวแปรศึกษาครั้งนี้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การบริหารโรงเรียน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยอง เขต 1 ตามขอบข่ายการบริหารงาน จำนวน 4 ด้าน ของกระทรวงศึกษาธิการ (2546) ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูใน อำเภอนิคมน้ำจืด สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาระยอง เขต 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 235 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูในอำเภอนิคมน้ำจืดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ของ เขต 1 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 148 คน โดยใช้จากตารางสำเร็จรูป เครจซี่ และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 607-608) โดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์การแบ่งชั้น และเทียบบัญญัติไตรยางศ์

3. ตัวแปรที่วิจัย

3.1 ตัวแปรต้น ได้แก่

3.1.1 เพศ จำแนกเป็น

3.1.1.1 ชาย

3.1.1.2 หญิง

3.1.2 ประสบการณ์ในการทำงาน จำแนกเป็น

3.1.2.1 ประสบการณ์น้อย

3.1.2.2 ประสบการณ์มาก

3.1.3 ขนาดโรงเรียน

3.1.3.1 ขนาดเล็ก

3.1.3.2 ขนาดกลาง

3.1.3.3 ขนาดใหญ่

3.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ การมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ของ เขต 1 จำนวน 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารวิชาการ ด้านการบริหารงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการบริหารทั่วไป

คำนิยามศัพท์เฉพาะ

การศึกษาการมีส่วนร่วมของครูในการบริหารงานโรงเรียนในอำเภอนิคมน้ำจืดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากระบี่ของ เขต 1 ครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดนิยามศัพท์ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในบริหารโรงเรียน หมายถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมของโรงเรียน ประกอบด้วย การบริหารวิชาการ การบริหารงานประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ดังนี้

1.1 การมีส่วนร่วมด้านการบริหารวิชาการ หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการพัฒนาหลักสูตรสถาบันศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ วัสดุผล ประเมินผล การเทียบโอนผลการเรียน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา การพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศการศึกษา การแนะแนวการศึกษา การพัฒนากระบวนการประกันคุณภาพในสถานศึกษา ส่งเสริมความรู้ด้านวิชาการแก่ชุมชน การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาอื่นและส่งเสริม สนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัว องค์กร หน่วยงาน และสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา

1.2 การมีส่วนร่วมด้านการบริหารงบประมาณ หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการจัดทำและนำเสนอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การตรวจสอบ ติดตาม ประเมินผล และการรายงานการใช้จ่ายเงิน และผลการดำเนินงาน การระดมทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา การบริหารการเงิน การบริหารการบัญชี การบริหารพัสดุและสินทรัพย์

1.3 การมีส่วนร่วมด้านการบริหารงานบุคคล หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของการวางแผนอัตรากำลัง และกำหนดตำแหน่ง การสรรหาและบรรจุแต่งตั้ง การเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการ การดำเนินการทางวินัยและการรักษาวินัย และการออกจากราชการ

1.4 การมีส่วนร่วมด้านการบริหารทั่วไป หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานธุรการ งานพัฒนาระบบและเครือข่ายข้อมูลสารสนเทศ ประสานงานและพัฒนาเครือข่ายการศึกษา การจัดการระบบการบริหารและพัฒนาองค์กร การส่งเสริมสนับสนุนด้านวิชาการ งบประมาณ บุคลากรและบริหารทั่วไป ดูแลอาคารสถานที่และสภาพแวดล้อม จัดทำสำมะโน ผู้เรียนการรับนักเรียน ส่งเสริมและประสานงานการจัดการศึกษา การระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา การงานส่งเสริมงานกิจการนักเรียน การประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมสนับสนุนและประสานงาน การจัดการศึกษาของบุคคล องค์กรหน่วยงาน สถาบันสังคมอื่นที่จัดการศึกษา การจัดระบบการควบคุมในหน่วยงาน และการบริการสาธารณะ

2. ครู หมายถึง บุคคลที่รับการแต่งตั้งให้ปฏิบัติการสอนในตำแหน่ง ครูของโรงเรียน รัฐบาลในอำเภอพนานิคม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพะเยาของ เขต 1

3. เพศ หมายถึง รูปลักษณ์ที่บ่งบอกว่าผู้ชายหรือหญิงของผู้บริหารและครูในอำเภอพนานิคมพัฒนาสังกัดสำนักงานการศึกษาประถมศึกษาพะเยาของ เขต 1

4. ประสบการณ์ในการทำงานหมายถึง ระยะเวลาในการทำงานของครูตั้งแต่บรรจุเข้ารับราชการครูจนถึงปัจจุบัน แบ่งเป็น 2 ระดับ ดังนี้

4.1 ประสบการณ์น้อย หมายถึง ระยะเวลาในการทำงานของครูตั้งแต่บรรจุเข้ารับราชการครูจนถึงปัจจุบันต่ำกว่า 10 ปี

4.2 ประสบการณ์มาก หมายถึง ระยะเวลาในการทำงานของครูตั้งแต่บรรจุเข้ารับราชการครูจนถึงปัจจุบันตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป

5. ขนาดโรงเรียน หมายถึง การกำหนดขนาดโรงเรียน โดยพิจารณาจำนวนนักเรียนเป็นเกณฑ์ในการกำหนดขนาดโรงเรียน จำแนกเป็น 3 ขนาด ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546, หน้า 7)

5.1 โรงเรียนขนาดเล็ก หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวนไม่เกิน 120 คน

5.2 โรงเรียนขนาดกลาง หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 121-300 คน

5.3 โรงเรียนขนาดใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่มีนักเรียน จำนวน 301-1499 คน

6. สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน หมายถึง สถานศึกษาของรัฐที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่เปิดสอนช่วงชั้นที่ 1-2 หรือช่วงชั้นที่ 1-3 (ยกเว้นกรมสามัญศึกษาเดิม) สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1

7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาของ เขต 1 หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารและจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2546 บริหารการศึกษาในการศึกษาเขตอำเภอเมืองระยอง อำเภอปลวกแดง อำเภอนิคมพัฒนา อำเภอบ้านค่าย และอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง